

TUJE PESMI V SLOVENSKI BESEDI

Ureja Janez Menart

IZ MILTONOVEGA EPA »IZGUBLJENI RAJ«.

Prevedel Marjan Strojjan

Angleški pesnik John Milton (1608—1674) je v očeh svojih rojakov (ki sicer tudi literarna obdobja nadvse radi poimenujejo po kronanih glavah) tako pomemben ustvarjalec, da v angleških učbenikih književno obdobje od 1616 do 1660 nosi zaglavje »Miltonova doba«.

*Temu času verskih in političnih bojov med monarhisti in republikanci bi v umetnosti še najbolj pristojal naziv »puritanska doba«, kajti poleg Mil-
tona je v tem času literarno delovala še cela vrsta drugih, v mnogočem podobnih ustvarjalcev. A naziv kljub temu nikakor ni zgrešen, saj je bil Milton med vsemi najbrž največji pesnik, vsekakor pa tako po ponašanju kot po duhu med vsemi pisci tiste dobe najbolj značilen »okrogloglavec« (kot so pravili puritancem zaradi na kratko striženih las.)*

Ena njegovih najbolj puritanskih značilnosti je bila prava svečeniška resnoba in ideološka zagnanost brez najmanjšega smisla za humor. Pa tudi sicer je (če se malo pošalimo) tudi formalno upravičen predstavljati puritansko obdobje: potem ko so puritanci (republikanci in protestantje obglavili kralja Karla Prvega in je bila pod Cromwellom oklicana republika, je Milton namreč postal za nekaj let njen zunanji minister.

Tako v tem času kot tudi že vrsto let pred tem je bil eden vodilnih zagovornikov republikanstva, protestantizma in naprednih idej. Napisal je celo vrsto razprav in pamfletov proti pokvarjenosti katoliške cerkve, proti škofom in za prezbiterijansko (kongregacijsko) ureditev cerkvene organizacije, strastno se je potegoval za dovolitev zakonske razveze, za novo šolstvo, za svobodo tiska; in ne nazadnje je napisal več razprav v podporo obstoječe vlade in proti vzpostavitvi kraljevine.

*Vendar pa se ne bom preveč zmotil, če rečem, da je prav to zadnje, proti čemur se je boril, namreč restavracija monarhije, Mil-
tona nekako prisililo, da je postal velik pesnik. Po prevratu, potem ko je bil nekaj časa zaprt in ga je rešila splošna pomilostitev, se je namreč umaknil v zasebnost in v desetih letih napisal ali dokončal (če omenimo le glavno) vse, po čemer najbolj slovi: ep Izgubljeni raj, 1671, ter verzno tragedijo Samsonov smrtni boj, 1671.*

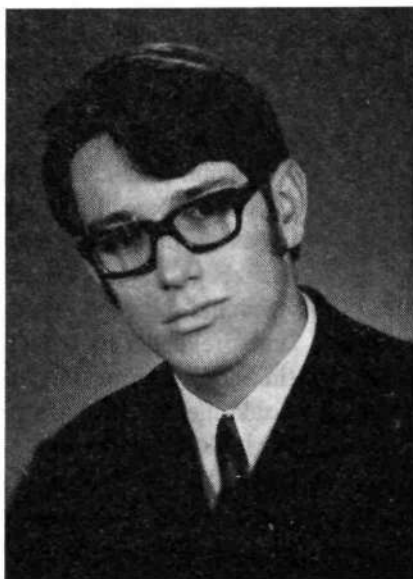
Če se omejimo samo na Izgubljeni raj, so najnужnejši podatki tile: ep pripoveduje zgodbo o Satanovem uporu proti Bogu in o Človekovem padcu ter njegovem izgnanstvu iz raja. V okviru te zgodbe Milton poudarja obstoj svobodne volje, zmago slavje dobrega nad zlom, upanje v odrešenje in zaupanje v kalvinizem. Ep je razdeljen v dvanajst knjig in ima nekaj nad

deset tisoč blankverzov. Delo velja za najpomembnejšo angleško epsko pesnitev in je imelo neizmeren vpliv na poznejše pesnike, zlasti še na romantične. V Izgubljenem raju so občudovali predvsem miselno preciznost in tako imenovani »vzvišeni slog«.

V slovenščino doslej še ni bilo prevedenega nič iz Miltonovega obširnega dela. Edina izjema je odlomek iz prve knjige Izgubljenega raja, ki je v prepesnitvi istega prevajalca izšel pred kratkim v drugem delu Antologije svetovne poezije (uredil Janko Kos).

Za naš prikaz smo izbrali Belialov govor na posvetu padlih angelov, iz sredine druge knjige epa, verze od 108 do 228.

J. M.

Marjan
Strojan

Na drugi strani Belial se dvigne,
bolj vljuden v zadržanju in bolj blag.
Bil je najlepši med izgnanci raja.
Za višje cilje se je zdel ustvarjen,
a videz ta je bil le plehka laž:
čeprav mu jezik mano je rosil
in slábo znal kazáti v dobri luči,
da zmedel je še najbolj tehten svèt —
je nizkih misli bil, podjeten v grehu,
a plašen in brezbrížen, če je šlo
za plemenito stvar. Posluhu všečen
zdaj s prepričljivim glasom je začel:

»Jaz tudi bil bi za odkrito vojno,
 saj poln sovraštva sem kot vi; a to,
 kar naj bi najbolj govorilo zanjo,
 najbolj odvrča me od nje, saj meče
 zloveščo luč na ves podvig: saj on,*
 ki najbolj odlikuje se v orožju,
 nezaupljiv do tega, kar svetuje
 in v čemer nas prekaša, svoj pogum
 zajema iz obupa in skrajne stiske,
 ki naj ga dvigneta do izpolnitve,
 to je, v nekakšno strašno maščevanje.
 A kakšno maščevanje? Rajski stolpi
 so polni straž, tako da je vsak up
 na vdor — utvara. Često utaboré
 se čete njihove v prostranstvu mejnem,
 ali pa s krili temnimi globoko
 v oblasti Noči polétajo v izvide
 in ni jim mar zased. Pa če bi tudi
 se nam posrečilo prebiti s silo,
 in bi za nami drl ves pekel,
 da zbega najčistejšo luč neba,
 bi véliki Sovrag, ves neranljiv,
 kot prej sedel na tronu neoskrunjen
 in snov eterična, ki ji je tuj
 vsak madež, brez oklevanja izprala
 bi hudobijo in se zmagovita
 očistila nizkotnejšega ognja.
 Takó poraženim bi nam ostal
 le čist obup: razdražiti do kraja
 in s tem izsiliti od zmagovalca,
 da ves svoj bes sprosti: to nas bi strlo
 in odrešilo — nehali bi biti.
 Zdravilo bedno! Kdo bi rad izgubil
 to bivanje duhá, čeprav trpeče,
 te misli, ki skoz večnost gre jim pot?
 in mrknil v nič, pogoltan in zgubljen
 v prostranem vampu črne pranoči,
 negiben in brezčuten? A četudi
 bi to bil blagor, kdo ve, če Sovrag
 to zmore in sploh hoče? Ali zmore —

* Máloh, ki je na posvetu padlih angelov govoril tik predtem in pozival na odkrito vojno proti raju in Bogu.

je vsaj vprašanje; to pa, da sploh noče,
je kot na dlani. Mar, globok, kot je,
naj kar v trenutku bi izlil vso jezo,
bržčas iz nemoči, in nehote
sovražniku poklonil, kar ta hoče,
in v jezi pokončal vse, ki jih jeza
ne pokonča, da jih lahko kaznuje?
„Kaj pa potem bo z nami?“ pravijo
ščuvalci k vojni, „Saj na vekov veke
nam pisano brezmejno je gorje.
Karkoli že storimo, le kako
še bolj, še huje mogli bi trpeti?“
Je res najhuje, zdaj sedeti tu
v orožju pri posvetu? Se nam mar
takrat, ko v strašnem begu besni grom
nebes nas je pestil in ko rotili
smo ta prepad, naj sprejme nas v zavetje,
ni zdel pekel rešilno zatočišče?
In ko ležali v jezeru gorečem
smo vklenjeni, ni mar bilo nam huje?
Kaj bi bilo, če piš, ki je žaril
okrutne ognje, bi razvnel se v srdi
in nas potopil v zubljih? Če bi se,
zdaj že uneslo, maščevanje znova
s pestjo rdečo spravilo nad nas,
odprlo kašče in bi svod peklà
preklal se in nabrizgal nam na tème
slapove zubljev, ki preže nad nami,
in nas, morda prav sred priprav na vojno,
ob skale treščil, vsakega posebej
pribil kot plen za krute sunke vetra,
ali pa pahnil v vreli ocean,
kjer bi v verigah večno zborovali,
ječé, brez milosti, brez smisla, haska,
brez upanja, da kdaj bo konec muk?
To hujše bi bilo. Zato za boj,
odkrit ali prikrit, ne dam glasu.
Kaj sila, kaj zvijača Njemu mar,
čigar oko v en tren premeri vse?
Kdo bi se s tem slepil? Z višav neba
zre vsak naš ničev gib in se mu roga,
ves vsemogočen, da se nam upre,

ves moder, da spodnese vsak naklep.
 Naj torej mi, nekdanji nebeščani,
 ponižani, še kar naprej trpimo
 te naše muke? Bolje — pravim jaz —
 to, kot kaj hujšega; tak je moj svèt.
 Usoda neizbežna nas kroti,
 ukaz mogočen, volja zmagovalca.
 Trpeti ali ne — razlike ni;
 in zakon ta, do nas krivičen ni:
 kdor se je s takim vélikim Sovragom
 zapletel v spor, je moral, če je moder,
 že od začetka vedeti za konec.
 Hahljam se, kadar tisti — drzni z mečem,
 a čisto majhni, ko jim spodleti —
 se tresejo pred tem, kar mora priti:
 trpeti spone, bol, sram in pregnanstvo —
 obsodbo zmagovalca. To je zdaj
 usoda naša. Če se vanjo vdamo,
 nasprotnik silni s časom ohladí
 svoj srd, pomirjen s tem, da že poprej
 je kaznoval. Morda tam daleč proč
 pojenjajo tedaj besneči ognji,
 če dih njegov jih ne razpiha v žar.
 Takrat esenca naša, bolj popolna,
 prevlada njih nezdravi dah; če ne,
 se vsaj navadi ga, da zanj bo tópa;
 morda pa si preustroji naravo,
 počutje, po merilih tega kraja,
 da bol bo nična, divji žar domač,
 da groza se ublaží, temà zjasní?
 In razen tega beg neskončnih let
 lahko prinese nam kak preobrat,
 kak up, ki ga je vredno počakáti —
 tem bolj, ker ta naš položaj, res slab
 za srečne, za nesrečne ni najslabši,
 če sami vanj ne kličemo gorja.«

Tako jim Belial z besedo gladko,
 zavito v plašč razuma, svetoval
 je klavrno brezbriznost, ne miru.